

Vilan

Hamsteren

Het is de stress van deze tijd, waardoor ik ben gaan hamsteren. Ik kan het niet laten, ook al denk ik: doe het niet, doe het toch niet. In de supermarkt kom ik alleen met een boodschappenlijstje in de hand, dat ik thuis heb opgesteld op basis van de kortste looproute. Toch kwam ik de laatste keer thuis met vier pakken ananas, drie blikjes per pak. Het was niet de eerste keer.

Hamsteren is zinloos, de oorlog is ver van mijn bed en als de wereld vergaat, dan heb ik ook niets meer aan ananas. Dus het enige dat erop zit, is de schade proberen te beperken. Binnen het budget blijven.

En normaal zien te blijven. Dat laatste is het moeilijkste.

De kassarijen zijn lang in deze tijd van het jaar, dus tijdens het wachten heb ik volop tijd om de boodschappen van andere mensen te bestuderen. Sommige karretjes zijn volgeladen met kilosalades, die vooral bestaan uit gestampte aardappelen, mayonaise en gekleurde garnering. Daar griezelen ik van, dus kijk ik nog wat langer. Waarom ik dat doe, dat weet ik niet, maar dat ik het beter zou kunnen laten, weet ik wel. Als ik uitgestaard ben, merk ik hoe degenen van dat karretje naar mij en mijn voordeurblikken ananas kijken. Afstandelijk. Neerbuigend.

Want zij eten tenminste lekker. Gelukkig heb ik een kleine keuken, maar nu die vol begint te raken, net als de badkamer (er zijn vaak aanbiedingen van het type vier halen, twee betalen) en ik geen zin heb om nóg meer zakjes lavendel te kopen (voor in de slaapkamerkast), raak ik zo langzamerhand uitgewinkeld. Maar de drang om te hamsteren blijft: elke dag wil ik iets kopen om te bewaren. Dan weer zijn de winkels open, dan weer plotseling dicht, en overal hangen grote borden met nieuwe tijden van sluiten, dus dat wakkert de hamsterzucht aan. Kopen, want nu kan het.

Had ik maar een provisiekamer of een voorraadschuur, dan kon ik die volstoppen met blikken, zakken en dozen. Mijn bovenwoning heeft zelfs nauwelijks kasten. Ik hamster om de onrust over het nieuwe jaar te bedwingen. De zenuwen die ik voel omdat er veel gaat veranderen. Zorgverzekeraars met wisselende pakketten, de NS die het papieren kaartje gaat afschaffen en de regering die voortdurend bezuinigen belooft en elke dag weer wat nieuws verzint. Maar de blikjes blijven gewoon de blikjes, wat ze gisteren waren, zullen ze morgen nog zijn. Dat troost mij. Wat kan daar eigenlijk tegen zijn?

Vilan van de Loo

TONEELMAKER MARCEL ROIJAARDS (1966) SCHRIJFT JEUGDBOEK

‘Je hebt nou eenmaal mensen nodig die risico’s nemen’

Als veertienjarige jongen werd Marcel Roijaards (1966) gegrepen door het verhaal van Icarus. De Griekse held bond zich een stel vleugels aan om te kunnen vliegen, maar kwam te dicht bij de zon en viel te pletter. Het liet Roijaards nooit meer los. Hij zou er later een theatervoorstelling van maken. Nu een jeugdboek, ‘Rebel met vleugels’. Ook in de bekroonde film Sevilla, waar hij het script voor schreef, waagt er iemand een onverantwoorde sprong.

Door Thijs Kramer

“Toen ik veertien was, nam mijn oma me mee naar het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel. We stonden voor het schilderij van Pieter Bruegel, De val van Icarus. Mijn oma stond ernaar te kijken en ik dacht: maar ik zie die Icarus niet eens. Ik zag alleen een boer, een zee en een boot. Tot mijn oma me wees op een heel klein beentje dat ergens uit het water stak. Ik was totaal van slag. Dat jongetje was uit de hemel gevallen en het was bijna niet te zien! Zelfs die boer op het schilderij staat er met zijn rug naar toe en ploegt gewoon door. Ik vond het zo erg dat niemand zag wat er gebeurde. Thuis ben ik over Icarus gaan lezen. Ik was erdoor bezeten. Op mijn kamertje had ik tussen de voetbalposters een reproductie van dit schilderij hangen”.

Roijaards komt uit een rasechte Haagse toneelfamilie. Vader, moeder, grootouders, overgrootouders, allemaal waren ze acteur. “Ik wist niet beter. Als mijn ouders op zondagmiddagen moesten spelen in de Koninklijke Schouwburg, dan ging ik mee en speelde ik ergens in een loge. Ik heb daar heel warme herinneringen aan. De sfeer van het theater, ik heb dat altijd heerlijk

gevonden. Totdat ik twaalf werd. Toen wilde ik er niets meer mee te maken hebben. Ik nam me ook vast voor om nooit verliefd te worden op iemand van het toneel. Dat heb ik volgehouden tot m’n zeventiende. Ik was voortijdig gestopt met school en m’n ouders vonden dat ik wel ‘iets’ moest gaan doen. Ik heb nog even als schoonmaker gewerkt, maar dat was ook niet alles. Toen werd het opeens weer heel vanzelfsprekend om wél naar de toneelschool te gaan. Ik bleek me er heel erg thuis te voelen. En ik ben toch met een actrice getrouwd. Het virus bleek toch te sterk”.

Antwerpen

“Ik heb toen voor de toneelopleiding in Antwerpen gekozen, omdat je daar zonder diploma terecht kon. Na mijn opleiding heb ik nog een tijd in België gewerkt. De Belgische theaterwereld verschilde toen heel erg van de Nederlandse. Het acteren was er veel fysieker dan in Nederland, het taalgebruik Bourgondisch. Er ging een wereld voor me open. Het genieten van taal heb ik daar geleerd. Het was toen een spannende, broeierige tijd in Antwerpen. Met mensen als Jan Declair, Ivo van Hove en Luk Perceval. Terug in Nederland heb ik bij De Appel gespeeld.

In die periode kwam ik erachter dat ik veel liever achter de schermen opereerde dan dat ik op het podium stond. Vanaf de toneelschool vond ik schrijven al heel fijn. Ik wist alleen niet wat ik ermee moest. Hoe ik het aan moest pakken. In de jaren dat ik als acteur werkte, ben ik altijd blijven schrijven. Op een gegeven moment realiseerde ik me dat wat ik het allerliefste deed, schrijven, een bijzaak was. Dat klopte niet voor mijn gevoel. Het moest de hoofdzaak worden. Toen heb ik de spannende keus gemaakt om me volledig op het schrijven te storten en te kijken wat er zou gebeuren. Ik heb de deur achter me dicht getrokken en ben gaan schrijven. Dat was bepaald geen

‘Icarus leed niet aan hoogmoed, hij wilde echt wegvliegen’

► Foto: Piet Gispen

vrijblijvende keuze. Ik had tot dan toe altijd werk gehad, en met toneel schrijven is het lastig om je kost te verdienen. Ik heb twee jaar in de bijstand gezeten, maar ik heb er nooit een dag spijt van gehad”.

Rabarber

“Schrijven, lesgeven, toneel maken, het liefst doe ik dat met jongeren. Min of meer bij toeval kwam ik bij de jeugdtheaterschool Rabarber terecht, om er les te geven. En ik kon daar met mijn teksten aan de slag. Die liet ik daar spelen. Zo kon ik in de praktijk toetsen wat ik maakte. Kinderen zijn heerlijk bikkelhard. Als ze iets niet leuk vinden, zeggen ze dat gelijk. Later ben ik bij ALBA theaterhuis terechtgekomen. Daar zitten jongeren die op de toneelopleiding zitten, of daar naartoe willen. Allemaal heel getalenteerde mensen, fantastisch om mee samen te werken. We repeteerden toen in een loods bij de Bosjes van Poot. Ik heb tien jaar bij die bijzondere club mogen werken. Het is doodzonde dat het moet stoppen, nu de subsidie wegbezuinigd wordt. Gelukkig komt er in december nog een bijzondere afscheidsvoorstelling van ALBA, Shelter. Ik regisseer er een deel van. Het wordt opgevoerd in het Korzo theater”.

'Mijn belangrijkste herinneringen zijn gebeurtenissen die compleet zinloos waren'

“Waarom theater belangrijk is voor jongeren? Goede vraag. Kunsteducatie in het algemeen leert kinderen op een andere manier naar zichzelf en naar de wereld kijken. Kunst kan iets in je raken. Je kunt erdoor iets in jezelf ontdekken. Dingen verschrikkelijk mooi gaan vinden. Theater is uitermate geschikt om dat bij jonge mensen teweeg te brengen. Dáár moet het om gaan, niet om iedereen ‘aan het toneel’ te laten gaan. Theater is voor veel kinderen een hobby, zoals sport dat ook kan zijn. Maar het is meer dan dat. Bij Rabarber en ALBA leren de jongeren dat ze niet allemaal op elkaar hoeven te lijken. Het is okay om afwijkend te zijn. Ze leren er om kwetsbaarheid te tonen. Dat ze even niet stoer hoeven te zijn. Dat is vaak een enorme ontdekking. Als ik zie wat theater bij jongeren doet, word ik daar helemaal vrolijk van”.

Sevilla

Samen met regisseur Bram Schouw heeft Roijaards in 2011 het script voor de film Sevilla gemaakt. Het is een korte roadmovie. De broers Boris en Ivar, 22 en 20 jaar oud, en Boris' vriendin Kaat, besluiten spontaan naar Sevilla te gaan. Zonder reden. In Frankrijk springt Boris in een opwelling van een hoge brug. Het loopt fa-

'Jongeren leren bij Rabarber en ALBA dat ze niet allemaal op elkaar hoeven te lijken'

taal af. In 2012 won Sevilla een Gouden Kalf in de categorie 'Beste korte film'. Roijaards: “Bram en ik kennen elkaar al heel lang. We waren elkaar uit het oog verloren en kwamen elkaar uitgerekend op de begrafenis van een wederzijdse vriend weer tegen. Het bleek dat we met dezelfde thema's bezig waren, namelijk dat we niet altijd jong blijven en dat we niet onsterfelijk zijn. Toen Bram het idee van Sevilla kwam, begreep ik direct wat hij wilde. Ik was toen al met Icarus bezig en het was alsof ik toen mijn verhaal terugkreeg. Het moest eruit, het verhaal dat dingen soms hartstikke fout gaan. Rebel-

lie, melancholie en realiteitsbesef, daar wilden Bram en ik wat mee doen. Met Sevilla viel dat op zijn plek. Boris lijkt in zijn spontaniteit en dadendrang een beetje op Icarus en Ivar is veel beschouwerder. Boris springt van die brug, ‘waagt de sprong’ zou je kunnen zeggen en gaat dood. Maar het is juist Ivar die het meemaakt. Hij leeft door en beseft dus wat het is om sterfelijk te zijn. Boris kwam daar niet aan toe”.

Icarus was oorspronkelijk een jeugd-theatervoorstelling van Roijaards. Het is veel op scholen gespeeld en werd alom bejubeld. Het boek 'Rebel met vleugels' is erop gebaseerd. Wat heeft Roijaards met hoogmoed? “Het is maar de vraag of het verhaal van Icarus over hoogmoed gaat. Je hebt nou eenmaal mensen nodig die risico's nemen en dingen ontdekken die we nog niet wisten. Misschien zijn we door Icarus wel anders naar de zon gaan kijken. In Sevilla springt één van de drie van een brug. Dat is natuurlijk dom. Aan de andere kant; als niemand meer zulke dingen doet, hoe saai wordt het dan? In het boek komt trouwens de boer van het schilderij ook voor. Hij is heel belangrijk. Je hebt nu eenmaal mensen nodig die gewoon hun werk doen. Die geen onverantwoorde toe-

ren uithalen. Maar daarnaast hebben we mensen nodig die uit de hemel vallen. Die zinloze dingen doen, die uiteindelijk heel belangrijk blijken te zijn. Mijn belangrijkste herinneringen zijn gebeurtenissen die compleet zinloos waren. Zelf heb ik ook wel domme sprongen gemaakt. Maar op een gegeven moment kom je op een punt dat je dat maar niet meer doet. Er zijn mensen die onbewust niet oud willen worden, misschien gold dat ook voor Icarus. Maar ik ben ervan overtuigd dat hij geloofde in wat hij deed. Hij wilde echt wegvliegen”.

Rebel

“Het theater stuk was geen voorstudie voor het jeugdboek Rebel met vleugels. Ik heb altijd het idee gehad dat het ook een boek moest worden. Door de voorstelling zag ik wat het bij jongeren teweegbracht en werd ik gesterkt in dat idee. Toen het theaterstuk klaar was, tien jaar geleden, heb ik de tekst aan uitgeverij Querido voorgelegd. Na heel lang wachten kwam er een briefje dat ze het een goed idee vonden. Vervolgens ben ik tien jaar lang iedere dag wakker geworden met het idee: nu begin ik eraan. Maar het kwam er niet van, tot ik me er echt voor opgesloten heb. Ik heb het theaterstuk losgela-

ten en heb alleen de toon en de sfeer als het ware in het boek geadopteerd. Het boek speelt zich overigens wel in het theater af. Dat wil zeggen, het wordt door zes kinderen verteld in een leeg theater. Ik heb het boek voornamelijk 's nachts geschreven. Een jaar lang heb ik veel te weinig geslapen. Tijdens het schrijven heb ik aan niemand iets losgelaten. Ik wilde door niets of niemand beïnvloed worden”.

Is Roijaards nu klaar met het verhaal van Icarus? “Ik hoop dat het verhaal nu door mijn boek heel veel jonge mensen gaat bereiken. Niet voor mij, maar voor hen. Dat het bij hen dezelfde emotie teweeg brengt als het ooit bij mij deed. Ik heb altijd gemerkt dat wanneer ik aan jongeren het verhaal van Icarus vertelde, er iets geraakt werd. Net als toen ik zelf veertien was en voor het eerst kennis maakte met Icarus. Jongeren voelen namelijk dat het over hen zelf gaat. Iedereen is ooit kind geweest en iedereen heeft altijd ooit jong willen zijn. Misschien dat ik nu eindelijk uitgepraat ben over Icarus. Maar misschien ook niet”.